

אוצר החכמה
מחבר: הרב חיים
מס': 1234567
תאריך: 01/01/2023

ה'מגן אברהם' כתב בשם המקובלים "להצריך כל העשרה דברים (שנאמרו בכוס של ברכה) חוץ מעיטוף בחוץ לארץ". מקור דברי המגן אברהם הוא דברי הגאון המקובל רבי ישכר בער מקרעמניץ (שחי בדורו של רבי חיים ויטאל, ובספר שבחי האריז"ל מובא שהיה גלגול של האר"י הקדוש) הכותב בספרו "יש שכר":

"אף על פי שאנו חייבים בכל אלו עשרה דברים, מכל מקום אין לנו דין עיטוף כלל, כי דווקא בארץ ישראל ששם האויר יותר קדוש נוהגים שם עיטוף משום כבוד השכינה, אבל אנחנו שאנו בגלות על אדמת נכר אין לנו עיטוף כלל".

יצוין, כי מדברי האריז"ל משמע שאף שמברכים ברכת המזון ביחיד, בלא כוס, יש לברך בכובע העליון. וכן יש נוהגים להתעטף בבגד העליון בשעת ברכת המזון (משנה ברורה). וכן הורה הב"ח: "כל ירא שמים יהא זהיר בשעת ברכה להתעטף במלבוש העליון, וגם להשיים הכובע על ראשו, ואל יברך במצנפת קטנה, ואע"פ כשהוא מברך ביחידי יהא נוהג כך".

גביע עם רגל

בגמרא ישנה הגירסא, שהמברך "נוטל" את הכוס בשתי ידיו. ואילו בשולחן ערוך מופיע – "מקבלו" בשתי ידיו. מדברי השולחן ערוך משמע כהוראת מרן האריז"ל, שהמברך יקבל את הכוס בשתי ידיו מאת אדם אחר שיושיט לו הכוס. כן מבואר גם בזה"ק שאדם אחר יתפוס הכוס בשתי ידיו, והמברך יקבלו הימנו בשתי ידים (כף החיים). וכן הרבה נוהגים.

אולם ב'מאירי' כתב מפורשות שהמברך נוטל את הכוס בעצמו מן השולחן: "נוטלו בשתי ידיו מן השולחן ונותנו אח"כ בימינו".

כשמתחיל לברך נוטל הכוס ביד ימינו לבדה. יד שמאל לא תיגע בכוס של ברכה. אולם יש מקילים אם נותן יד שמאל תחת יד ימין לסייעה, אך יש להחמיר בזה שלא לצורך (שו"ע ומשנ"ב) ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"ח 1234567 איטר, בשולחן ערוך נפסק בשם "יש מי שאומר", שהאיטר אוחז הכוס ביד שמאל, שהיא היא ימינו. אולם לפי הקבלה גם איטר יש לו לאחוז כוס של ברכה ביד ימין, כשאר כל אדם (בן איש חי).

באופן אחיזת הכוס בעת ברכת המזון מצאנו חילוקי דעות. ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"ח 1234567 ה'מגן אברהם' מביא את דברי השל"ה בשם המקובלים "שיעמוד הכוס על כף ימינו, והאצבעות יהיו זקופים סביב הכוס... ומכל מקום אינו מוכח כל כך, די ש לומר דיקיפם באצבעותיו כדרך אחיזה".

אכן האריז"ל הורה להעמיד את הכוס על חמש האצבעות עצמן: "תטול הכוס בימין ותעמידנו על חמש אצבעותיך הימניים ממש על גביהם" (שער המצוות).

ב"מנהג ישראל תורה" מביא, שיש מקפידים שלא ליקח לברכת המזון גביע עם רגל, ונראה טעמם, שלדעת השל"ה צריך שיעמיד הכוס על כף ידו ואם יש לו רגל אין אפשרות להעמיד את גוף הכוס על כף ידו.

אולם ב"צבי לצדיק" כתב, שאדרבה טוב יותר ליקח גביע עם רגל ויעמיד את רגלה על כף היד וגוף הכוס על חמש האצבעות, ובזה יוצא דעת השל"ה והאריז"ל גם שניהם.

במנהגי זידיטשוב מובא, שכשהיה לברכת המזון גביע עם רגלית, היה הגה"ק מזידיטשוב מניח שלש אצבעות תחת רגל הכוס, ובשני אצבעות עליונות היה אוחז את גוף הכוס.